

ITSEOHJAUTUVA TOKL:n EVALUAATIOKURSSI?

Lukuvuoden 1997-1998 yliopistopedagogiikan kurssiin liittämäni opetuskokeilu koski Turun Opettajankoulutuslaitoksen laajaa **Evaluaation teoria ja menetelmät** -kurssia (OC7). Tämä kurssi on pitkään ollut merkittävä osa Kasvatustieteiden laitoksen opetusresurssien käytöstä opettajaksi opiskelevien hyödyksi.

Kurssiin kuuluu "20-24 tuntia luentoja, 16-20 tuntia pienryhmätyöskentelyä, harjoitustyö, sekä luentokertaus (+ 1½ kirjaa)" (Kasvatustieteiden tiedekunnan Opinto-opas 1996-7, sivu 61). Opintoviikkoja, eli käytännössä opiskelijalta nurkumatta edellytettävää työtä, on merkitty 3 opintoviikkoa. Koska kurssin vuosittainen opiskelijamäärä on vaihdellut viime vuosina 60:sta jopa yli 100:aan, kookkaahkojakin harjoitusryhmiä on tarvittu vähintään 6-8 kappaletta. Tästä voi helposti laskea, kuinka suuresta opetusresurssien käytöstä on ollut kyse; *lähes puolet* lehtorin opetusvelvollisuudesta on saattanut mennä yhden ainoan kurssin opetukseen, eikä mukana ole vielä esimerkiksi pienryhmien "yksilöohjausta" tai suuritöistä harjoitustöiden tarkastamista ja arviointia.

KOKEILUN IDEASTA

Nykyisessä turkulaisessa opettajankoulutuksessa **painotetaan** voimakkaasti *muutosagenttiuden, itseohjautuvuuden ja luovuuden* kaltaisia asioita. Voi puhua poikkeuksellisen selvästi *konstruktivistisesta* korostuksesta (vahvoin humanistisin ja transformatiivis-emansipatorisin sävyin). Aloin miettiä, **mitä** tuollaiset asiat voisivat merkitä tämän evaluaatiokurssin, erityisesti laajan harjoitusosuuden toteutukselle. Sain **idean** laajoista *teemaryhmistä*, jotka tekisivät harjoitustyöt pitkälti *itseohjautuvasti*, erikseen valittavien opiskelijakoordinaattoreiden johdolla. Itse olisin läsnä joissakin ryhmien istunnoissa, ja pitäisin yhteyttä koordinaattoreihin mm. *sähköpostitse*. Koordinaattoreiden tehtävänä olisi ryhmän toiminnan koordinoiminen ja johtaminen (mutta ei "vetäminen"), aikatauluista ja kokoontumisajoista sopiminen yms. Harjoitustöiden *aiheet* kattaisivat tälle kurssille kuuluvan keskeisen *evaluaatio-osaamisen*. Harjoitustyöt purettaisiin realistisin *opetustuokioiden* kautta, joissa kukin ryhmä vuorollaan opettaisi meille muille selvittelemänsä alueen evaluaatiota (ajattelin tietysti opettajaksi opiskelevan *motivoituvan* luontevimmin siten, että hän valmistautuu opettamaan). Merkittävä osa kurssin sisällöllisestä annista toteutuisi siis opiskelijapohjaisten opetustuokioiden kautta. Luento-osuuden tehtävänä olisi perinteisestä poiketen pikemmin herättely, orientointi, taustoitus ja organisointi.

Jälkeenpäin tarkasteltuna kokeilun voi nähdä tähänneen opetusresurssien käytön *tehostamiseen* ja järjeistämiseen. Alun perin ei siitä kuitenkaan ollut kyse. Tarkoituksena oli vain ottaa tosissaan yhtäältä turkulaisen opettajankoulutuksen kantavia visioita ja toisaalta nykyisessä pedagogisessa keskustelussa virinneitä uusia tuulia (mikä joidenkin opiskelijoiden mukaan ei ole ollut järin yleistä heidän tähänastisessa koulutuksessaan).

TOTEUTUKSEN VAIHEITA

Luento-osuus alkoi 9.9.1998. Evaluaatiokysymyksiin orientoineen *diagnostisen kokeen* jälkeen tutustuttiin alustavasti kurssiin, erityisesti harjoitusosuuteen liittyvän yliopistopedagogisen kokeilun keskeisiin ideoihin. Luennon lopuksi järjestettiin **koordinaattorikysely**: "*Seuraavilla opiskelijatovereillani on ymmärtääkseni erityisiä valmiuksia evaluaation teemaryhmän koordinaattoriksi* (kirjoita lapulle 1-3 nimeä)". Lappuja palautettiin 32. "Ääniä" sai 23 henkilöä. Selvää kasaantumista tapahtui viidelle opiskelijalle, ja varsin paljon "ääniä" sai lisäksi kuusi muuta opiskelijaa. Jälkeen päin on ollut mielenkiintoista miettiä, millä perusteilla opiskelijat toisiaan oikeastaan "valitsivat".

Seuraavalla luentokerralla selostettiin koordinaattorikyselyn tuloksia, sekä puhuttiin lisää kokeilun ideoista ja kurssin "todellisista" tavoitteista (erityisesti itsenäisen evaluoivan ajattelun käynnistyminen ja kehittyminen siten, että opiskelija pystyisi itseohjautuvasti hankkimaan tarvitsemaansa spesifimpää evaluaatietietoutta ja -osaamista). Kotitehtäväksi tuli miettiä, "*Miltä 'uusi idea' tuntuu, ja mitä kysymyksiä se herättää?*". Tästä keskusteltiin seuraavalla luennolla, jolla myös alettiin hyödyntää diagnostisen kokeen kysymyksiä ja vastauksia (joita olin kirjoittanut koneeseen, pienentänyt ja kopioinut). Yleisesti "uudesta ideasta" pidettiin, joskin soraääniäkin esiintyi, samoin kuin tietysti moniin käytännöllisiin kysymyksiin liittyviä aiheellisia pelkoja (ajankäyttö, muut kiireet, ryhmien kokoonpano, jne.). Seuraavassa on siteerattuna yksi monista kokeiluun orientointiyrityksistäni:

"Kokeilun *edellytyksenä* on, että alatte asennoitua tähän kurssiin oikein. Tästä ei ole tulossa tavallinen luentokurssi. *Luento-osuuden* funktiona tulee olemaan ennen kaikkea orientointi. Lisäksi puhun sellaisista evaluaatioasioista, jotka muuten jäisivät pois. Suurin paino tulee olemaan *harjoitusosuudella*. Ja sitä osuutta ei kannata ensinkään ajatella "demoina". Kyse on pikemmin yhteisistä tutkimus- tai selvittelyprojekteista, joiden tuotos näkyy sekä kirjallisena harjoitustyönä että sen pohjalle rakentuvana todellisena opetuksena, joka puolestaan tähtää evaluaatio-*osaamisenne* merkittävään parantamiseen. Kolmas osuus näyttäisi opinto-oppaan perusteella olevan *tentti*. Kaksi, tai oikeastaan 1½ kirjaa. Mutta tässäkin ajattelisin, että jos vain kirjojen anti saataisiin jotenkin näkymään harjoitustöissä, niin erillistä tenttiä ei enää tarvittaisi. Paljon siis lähtee nyt ikäänkuin kellumaan. Se voi tuntua aluksi kaoottiseltakin. Mutta kaaoksen ei kuulu jäädä pysyväksi. Eikä missään kohdassa ole varaa mielivaltaisuuteen. Mitä teemmekin, niin teemme siksi, että sille on päteviä perusteita. Ja aina tarvittaessa ideoimme ja kehittelemme yhdessä."

Muilla luennoilla käsiteltiin joitakin yleisiä, orientoitumisen ja taustoituksen kannalta olennaisia kysymyksiä, esimerkiksi evaluaation (ja evaluoituuden) määrittelyä, tavoittamista omassa "tässä ja nyt" -tilanteessa ja suhteuttamista kehittämiseen, tutkimukseen ja kriittiseen ajatteluun, evaluaation lähestymistapoja ja suuntauksia (joiden kautta kurssin otsikossa mainittu "evaluaation teoria" nykyään käytännössä ilmenee), sekä luotettavuuskysymyksiä (osaksi samalle kurssille samaan aikaan järjestetyn laadullisen tutkimuksen kurssin luotettavuusjakson yhteydessä). Lähes kaikkiin luentoihin liittyi joitakin *tehtäviä* (formatiivisia kokeita, ryhmätehtäviä, kotitehtäviä) tai sellaisten purkutilanteita. Perinteistä luennoijan monologia oli äärimmäisen vähän. Kun heräsi spontaania keskustelua jostakin relevantista kysymyksestä (esim. 28.10.97 kriittisyyden osatekijöistä ja suhteesta luovuuteen), pyrin saamaan seuraavaksi kerraksi aikaiseksi asiaa valottavaa lisämateriaalia (esimerkkitapauksessa kopiot Ilkka Niiniluodon 1994 kirjan katkelmasta "Luovuudessakin on järkeä" ja Tapio Puolimatkan 1995 kirjan Kasvatus ja filosofia kohdasta "Kriittisyyteen kasvamisesta" koostamastani tiivistelmästä). Jonkin verran aikaa meni harjoitusryhmien organisoimiseen, niiden toiminnan käynnistämiseen ja käytännön järjestelyistä neuvottelemiseen ja sopimiseen. Muutamat opiskelijat huomauttivat tästä sanoen luentokertoja "menevän hukkaan sisällöttömään jutusteluun".

30.9. luennolla kiinnitettiin harjoitusryhmien aiheet tai "teemat": (1) Oppilaiden oppimisen ja kehityksen arviointi. (2) Oppimisen arvioinnin uudet standardointihankkeet. (3) Oppimateriaalin arviointi. (4) Opettajan (itse)arviointi. (5) Koulun (itse)arviointi. (6) Opetussuunnitelman arviointi. (7) Opettajankoulutuksen arviointi. (8) Tämän evaluaatiokurssin arviointi. (9) Kasvatustieteellisten tutkimusten arviointi. Esitin jokaisesta teemasta joitakin mahdollisia tarttumakohtia ja omia arveluita. Samalla kuitenkin korostin, että jo aiheeseen tulee suhtautua syventymis- ja kehittämistehtävänä: "Tarkoitus ei ole jäädä pikaisten tai ylimalkaisten 'patenttivastausten' tasolle, vaan pikemmin *tutkia* tuota aihetta ja sanoa siitä sitten jotakin todella tärkeää." Tärkein **ohje harjoitustyöskentelyyn** on liitteenä 1, johon pyydän lukijaa tutustumaan tässä välissä.

Harjoitusryhmät kokoontuivat ensimmäisen kerran 14.10. luennon yhteydessä. Puolitoista myöhempääkin luentokertaa päätettiin käyttää harjoitustyöskentelylle, koska yhteisten kokoontumisaikojen löytäminen teemaryhmissä osoittautui erittäin vaikeaksi. Ryhmät/koordinaattorit *raportoivat* kokoontumisistaan ja pitivät muutenkin yhteyttä ohjaajaan vaihtelevasti. Toisten ryhmien kokoontumisraportit olivat säännöllisiä ja informatiivisia, toisten eivät. Jotkut ryhmät näyttivät *käynnistyvän* hyvin ja nopeasti, toiset jäivät ikäänkuin odottelemaan "muiden kiireiden" takia. Vain kolme ryhmää käytti hyväkseen mahdollisuutta kutsua minut ryhmäkokoukseensa.

Marraskuussa alkoi luentotilanteissa ilmetä merkillistä *kireyttä*. Osa opiskelijoista vaikutti olevan paikalla vastoin tahtoaan, ja hiukankin työläämmistä ryhmä- tai yksilötehtävistä alettiin purnata helposti. Ilmapiirin kiristyminen saattoi alkaa siitä, kun esittelin 4.11. viikkoa aikaisemmin pidetyn formatiivisen kokeen tuloksia. Jouduin toteamaan mm. seuraavaa: "Kokeeseen osallistui 30 opiskelijaa (missäs muut olivat?). Jos kyse olisi ollut normaalista tentistä, läpi olisi päässyt 6. Arvostelua rajusti lieventämälläkin hylättyjä olisi jäänyt 14, eli noin puolet vastanneista. Kaikkiin kysymyksiin olisi pystynyt vastaamaan aivan hyvin, jos olisi edes lukenut läpi tähän mennessä jaetun kopiomateriaalin." Ilmeisesti ei pidetty siitä, että "jäätin joukolla kiinni" kurssin todellisten tavoitteiden ja kokeilun ideoiden toteutumisen kannalta välttämättömän itsenäisen opiskelun puutteesta.

Kokeen ala-arvoisen tuloksen innostamana aloin *seurata* systemaattisesti, minkä verran ja minkätasoisia "osasuorituksia" (koti-, väli-, ryhmätehtäviä ym.) itsekullekin olikaan kertymässä. Kävi ilmi, että kurssille oli jossakin vaiheessa ilmoittautunut 57 opiskelijaa, joista kymmenkunta ei ollut osallistunut oikeastaan mihinkään ja parilla kymmenellä "osasuorituksia" oli aivan liian vähän. Luonnollisesti otin tämän tilanteen puheeksi ensi tilassa, mikä entisestään kiristi tunnelmaa. Kokeilin kaikenlaista. Yhdellä luennolla sovimme, että runsaista ja laadukkaista "osallistumisista" tulisi loppuasrvesteluun plussaa, vähäisistä tai heikkolaatuisista miinusta, ja ainoastaan räikeät laiminlyönnit edellyttäisivät "paikkaamista" ennen kurssin suoritetuksi katsomista. Toisella luennolla kehuin runsasta kotitehtävän palautusprosenttia, ja mainitsin nimeltä erityisen hyviä vastauksia. Pyrin myös aina erittelemään ja perustelemaan, miksi arvioin niin kuin arvioin. Ja edelleen orientoitin orientoimasta päästyäni, koska samat asiat vaikuttivat vielä epäselviltä:

"Luento-osuuden tehtävänä on tosiaankin käynnistää ja syventää evaluaatiota koskevaa *ajatteluanne*, sitä evaluaatiotietoisuutta. Siihen nuo väli- ym. tehtävätkin tähtäävät. Ihanteena olisi, että te alkaisitte *ajatella* sillä tavalla evaluoivasti, että pystyisitte itseohjautuvasti oppimaan vaikka mitä tarvitsemaanne spesifimpää evaluaatiotietoutta ja -osaamista. *Sisällölliset* oppimistavoitteet tiivistyvät ennen kaikkea *harjoitusosuuteen*. Miksi vain osa teistä vaikuttaa ymmärtäneen tämän?"

Välillä keskustelimme hyvin avoimesti. Jotkut opiskelijat koettivat selittää kohtaamiamme ongelmia. Ei kuulimma oltu ymmärretty sitä *vastuuta*, jonka suunnittelemani vapaus tuotti. Vain noin kolmasosa vaikutti tajunneen, mistä tässä kokeilussa oikeastaan on kyse ja ryhtynyt toimimaan sen mukaisesti. Noin kolmasosa ilmeisesti oli hommasta aivan pihalla (jopa hyvin konkreettisesti eli läsnä luennoilla jokseenkin satunnaisesti).

Ryhmän 8 (Tämän evaluaatiokurssin arviointi) koordinaattori oli jo aikaisemmin pyytänyt minulta kirjallista selvitystä meneillään olevan kurssin tavoitteista. Kirjoitin vastaukseksi mm. seuraavaa erityisesti luento-osuutta koskien:

Olen miettinyt tämän **evaluaatiokurssin "todellisia tavoitteita"** runsaasti. Vasta äsken ymmärsin, miksi niiden hahmottaminen tuntuu niin *vaikealta*. Olen ilmeisestikin ajatellut, että kurssin tavoitteet - useimpien muiden asioiden tavoin - muotoutuvat lopullisesti vasta niissä interaktiivisissa prosesseissa, joihin luennot, itsenäinen työskentely, ryhmien työskentely ja lopulta harjoitustyöt ja niiden esittely antavat virikkeitä. Kaikki ei siis ole etukäteen valmista. Sellainen *yleinen formaalinen tavoite* minulla kyllä on, että teissä opiskelijoissa **käynnistyisi ja kehittyisi itsenäinen evaluoiva ajattelu**, joka liittyy tiiviisti kriittisyyteen ja jonka vaativuutta kuvaa mm. se, että evaluaatio esitetään Bloomin kognitiivisen alueen tavoitetaksonomiassa *korkeimpana* ajattelun muotona (joka edellyttää mm. ymmärtämistä, analyysia ja synteesiä). Taustalla on sellainen ajatus, että ilman *evaluoivuuden* syttymistä ei nk. evaluaation teorioista (lähestymistavoista jne.) ja menetelmistä ole mitään todellista hyötyä (vrt. analogia talon rakentamisesta); niitä ei yksinkertaisesti voi (eikä ainakaan pitäisi) hallita *pintaoppimisen* tasolla.

Olen kyllä kipeän tietoinen siitä, että tällaiset tavoitteet näyttäisivät olevan ainakin kurssin tässä vaiheessa *liian itsenäisiä ja vaativia* varsin monelle. Kaikki eivät ole ymmärtäneet, että pitäisi *itse* alkaa prosessoida, jopa "opettaa" itseään, eikä odottaa (puoli)valmista "tavallisen" luentokurssin tapaan.

Ongelmia syntyy erityisesti siitä, että tässä tavoiteltavaa "ajattelun tason korotusta" ei voi antaa kenellekään ulkoapäin tai "määrätä". Se pitää itse *oivaltaa* ja alkaa sitten toimia oivalluksensa mukaisesti. Koska oivaltamisen *esteet* ovat eri ihmisillä yksilöllisiä, tavoitteenasettelu tällä kurssilla säilyy varmaan loppuun asti *prosessina*; toki pyrin milloin missäkin tarttumaan joihinkin havaitsemiini oivaltamisen esteisiin (vrt. biljardianalogia korkeakoulutuksen tavoitteissa), mutta en pysty todella listaamaan tavoitteita ennen kuin sitten, kun kurssi on *päättynyt*.

Samassa yhteydessä korostin taaskin *harjoitusosuuden* tavoitteiden liittyvän erityisesti evaluaatio-*osaamisen* rakentamiseen.

Yhtenä ideana "omien" tavoitteenasettelujeni taustalla oli joka tapauksessa huomio, että useita vuosia tämän evaluaatiokurssin kanssa painiskeltuani katsoin *todella* tajunneeni (ehkä opetuksen virallisia suunnittelijoita paremmin), minkälaisia ja -tyyppisiä tavoitteita tällaisella evaluaatiokurssilla *pitää olla* opettankoulutuksen nykyisten painotusten ja muiden toteutuvien opintojen nojalla. Siksi uskalsin ajatella, että opinto-oppaassa oleva "Tavoitteena on perehtyä syvemmin ja monipuolisemmin oppimista, kasvatusta ja opettajan työtä tukevaan itsearviointiin" ei riitä alkuunkaan kurssin rakentamisen lähtökohdaksi.

Viimeinen luentokerta oli 9.12.1997. Teemaryhmät esittelivät alustavasti harjoitustyöajatuksiaan, kuten ennakkoon oli yhteisesti sovittu. Esitykset olivat sikäli ympäröityjä, että minulle (tai muille) ei muodostunut selvää kuvaa useimpien ryhmien töiden tosiasiallisesta tilanteesta ja mahdollisista ongelmista. Ainoastaan yksi ryhmä (ryhmä 9) kertoi 25.11. ohjeistukseni mukaisesti myös harjoitustyö*prosessistaan*.

Harjoitusosuus itse asiassa alkoi jo 14.10., kun ryhmät kokoontuivat ensimmäisen kerran (lisäksi sitä oli pohjustettu alusta lähtien mm. koordinaattorikyselyllä jne.). Se *kulminoitui* 15., 22. ja 29.1. järjestetyissä, pakollisiksi ilmoitetuissa (ja lukujärjestykseen merkityissä) "*purkuistunnoissa*", joissa (periaatteessa) koko porukka istui luentosalissa kello 8:sta 12:een etupäässä seuraten toisten ryhmien harjoitustöidensä pohjalta antamaa opetusta (harjoitusosuutta koskevia ohjeita löytyy aikaisemmin mainitusta liitteestä 1).

Harjoitustöiden "virallinen" arviointi on liitteenä 2. Siinä on myös selostettu arvioinnin perusteita. Sitä ennen olin kuitenkin tarkastellut kirjallisia töitä, jotka piti palauttaa 17.12.1997 mennessä. Seuraavassa (yksityisiä) poimintoja tunnelmistani:

5 ryhmää palautti harjoitustyön kirjallisen osuuden määräaikaan mennessä, yksi hiukan myöhässä ja yksi heti vuodenvaihteen jälkeen. Ryhmien 8 ja 9 harjoitustyöt puuttuvat vielä.

Ryhmän 1 (oppilaiden oppimisen ja kehityksen arviointi) työ on epämääräinen, pintapuolinen ja sekava. Siinä ei ole huomioitu edes alun perin antamiani (vaatimattomia) ohjeita. Tämän ryhmän ryhmäkokousten selostukset ovat myös olleet epäinformatiivisia (en osannut arvata tulossa olevan näin huonon työn).

Ryhmän 2 (peruskoulun vertailtavuuden kehittäminen, muutettu otsikko, kuulostaa hieman oudolta) työ on kohtuullinen. Ohjeita on pyritty seuraamaan ja paljon otettu itse selvää. Standardointihankkeiden *merkityksen* (opettajalle) pohtimista voisi varmaan olla lisää. Ryhmän kanssa kommunikointi sähköpostitsekin, eikä ole tullut sellaista oloa, etten lainkaan tietäisi, mitä hei tekevät.

Ryhmän 3 (oppimateriaalin arviointi) työ on kohtuullinen. Lopussa on hyvää yritystä konkreettisten ohjeiden kokoamiseen. Suuri osa lähteistä on kuitenkin aika vanhoja, ja työssä on tarkasteltu ainoastaan *epäkirjojen* evaluaatiota (vrt. viimevuotinen vastaava työ). Ryhmäkokouksista raportointi ollut niukkaa ja epäinformatiivista. Ilmeisesti ryhmä käynnistyi vasta sangen myöhään?

Ryhmän 4 (opettajan (itse)arviointi) työ on sekava ja epäyhtenäinen, eikä aihe selvästikään ole hallussa. Alussa kovin köykäinen jakso yleisesti evaluaatiosta, jossa ei ole hyödynnetty edes luennoilla esitettyä ja jaettua materiaalia evaluaation määrittelystä ja (nykyisistä) lähestymistavoista. Erityisesti *opettajan* itsearvioinnista ei näytä olevan lainkaan lähteitä.

Ryhmäkokouksista raportoitu suhteellisen hyvin, mutta jostakin syystä tuotoksen laatu yllätti minut negatiivisesti.

Ryhmän 5 (koulun arviointi) työ on enimmäkseen tasokasta ja tuoretta kuvausta, mutta liekö ymmärretty, että tarkoituksena olisi *opettaa* kuulijoita arvioimaan koulua? Lähteet ja linkit hyvin löydetty ja esitetty. Perusteellista ja systemaattista ryhmäkokousten raportointia (huom., kaksi koordinaattoria). Ehkä kaipaisi jotakin kytkentää evaluaation nykyisiin lähestymistapoihin?

Ryhmän 6 (opetussuunnitelman evaluaatio) työ on pinta- ja yksipuolinen. Ei konkreettisia ohjeita. Vanhoja malleja ja uusia periaatteita reflektointimattomasti sekaisin. Osa huomioista ei *lainkaan* liity OPS:n evaluointiin. Tämä on pienin harjoitusryhmä, varsinkin, kun henkilö, jonka piti miettiä profilointijuttuja, ei lopulta osallistunut ryhmän työskentelyyn. Ryhmäistunnoista raportointi kohtuullisesti ja palautettakin jostain versiosta kysyttiin (ja saatiin), mutta lopputulosta ihmettelen. Tekijät itse vakuuttelevat olevansa tuotokseensa "kaikenkaikkiaan varsin tyytyväisiä".

Ryhmän 7 (opettajankoulutuksen evaluointi) työ on aivan liian yleisluontoinen ja (silti) yksipuolinen. Ei liene tajuttu koko harjoitustyön ideaa (kollegoiden *opettaminen* evaluoimaan opettajankoulutusta). Konkretisoinnissa keskitytty vain

TOKLiin ja vain opetukseen. Niissäkään ei hyödynnetty esim. yliopiston arviointiporukan kehittelyjä (TOKL yksi kokeiluyksikkö), eikä juuri huomioitu ohjeitani. Sen sijaan ajateltu tavoitettavan opekoulutuksen laatua arveluttavalla kyselyllä 2.-kurssilaisille! Ryhmäistunnoista raportoitu kohtuullisesti, mutta en todellakaan tullut ajatelleeksi, että tuotos jäisi näin ylimalkaiselle ja yksipuoliselle asteelle!

Tässä vaiheessa alkoi näyttää selvältä, että ainakin konkreettisilla tuotoksilla mitattuna kurssi/kokeilu oli **epäonnistumassa** surkeasti: yhdeksästä harjoitustyöstä vain kaksi näytti tässä vaiheessa olevan jotakuinkin hyvällä tolalla, neljä oli selvästikin menossa hylättävän rajamaille, ja kahta työtä ei oltu vielä edes palautettu. Edessä oli kuitenkin vielä kaikkein tärkein osa, "purkuistunnot". Olinhan korostanut ryhmille, että töitä voi vielä parantaa opetustuokioon mennessä, ja että kokonaisuus lopulta ratkaisee.

Ennen purkuistuntoja mietin, miten opetustuokiot voisi kytkeä luontevasti harjoitustöiden osallistavaan arviointiin ja samalla harjoitella evaluaatiota, josta kurssilla oli kaiken aikaa kyse. Päädyin viime tingassa laatimaan *harjoitustöiden arviointilomakkeen* (liite 3).

Lomakkeessa ilmaistu tehtävä - harjoitustyön arviointi siihen perustuvan opetustuokion jälkeen peilaamalla *omaa* oppimista - osoittautui suurelle osalle liian vaikeaksi. Oli kyllä totuttu "arvostelemaan" toisten suorituksia ja "esityksiä" (vrt. esim. taitoluistelusuoritusten arviointi), mutta perusteilla ei välttämättä ollut mitään tekemistä oman *oppimisen* kanssa. Huomasin tämän ensimmäisen purkupäivän täytettyjä lomakkeita analysoidessani. Toisen purkupäivän alussa koetin orientoida arviointitehtävää vielä paremmin. Nyt omaa oppimista peilaavia arvioita tuli enemmän, mutta edelleen noin kolmasosa näytti arvioivan muilla perusteilla. Koska arvosanaehdotusten keskiarvot laskivat tuntuvasti, päätin hyödyntää harjoitustöiden lopullisessa arvostelussa pikemmin arviointilomakkeissa esitettyjä *perusteita* kuin raakoja arvosanaehdotuksia. (Tällaisia "uudelleenorientoitumispakkoja" kohtasin tuon tuostakin. Ne eivät tuntuneet mukavilta, mutta ajattelin niiden kuuluvan asiaan johdonmukaisen konstruktivistisesti etenevässä opetuksessa.)

Merkittävä osa OC7 kurssin, jopa tämän yliopistopedagogisen kokeilun onnistuneisuuden arvioinnista toteutui *ryhmän 8 harjoitustyön* kautta, joka lopulta osoittautui parhaaksikin. Liitteessä 4 on ryhmän harjoitustyön tiivistelmä (itse harjoitustyö on nähtävissä allekirjoittaneella). Liitteessä 5 puolestaan on em. harjoitustyön liitteenä ollut allekirjoittaneen vastaus ryhmän esittämiin kirjallisiin kysymyksiin, jotka koskivat yhtäältä omaa oppimistani tästä kurssista ja toisaalta havaitsemiani onnistumisia, pettymyksiä ja kehittämisajatuksia (näitä ei tässä toisteta, vaan viitataan pelkästään liitteeseen). Molempien palautteiden osalta on huomattava, että niissä ei ole varsinaisesti mukana purkuistuntoja ja niiden kokemuksia, jotka alusta lähtien ajateltiin mitä tärkeemmiksi.

Purkuistunnot olivatkin oppimistilanteina monessa suhteessa mainioita. Erityisesti viimeinen päivä (29.1.1998), jolloin opettamisvuorossa olivat ryhmät 7, 9 ja 8, tässä järjestyksessä, herätti erittäin paljon (relevanttiakin) ajattelua ja keskustelua. Moni tuntui vasta nyt ymmärtävän, mistä kurssissa oli (ollut) kyse.

Sitä ei pystytty enää takistamaan, missä määrin minkäkin ryhmän työ ja esitys *todella* aiheutti oppimista/evaluaatio-osaamisen paranemista, tai mitä kukakin oli oppinut itse harjoitustyöprosessista. Edelliseen olisi tarvittu viivästettyä summatiivistä arviointia, mikä aikataulun jo ennestään venyttä monen mielestä liian pitkäksi ei enää tullut kysymykseen. Harjoitustyöprosessista oppimista *olisi* ollut mahdollista tiedustella yksinkertaisesti muuttamalla harjoitustöiden arviointilomakkeen (liite 3) kielto oman harjoitustyön arvioimisesta harjoitustyöprosessin arviointikehotukseksi. Tätä en huomannut ajoissa.

Kokonaisvaikutelmaksi Turun Opettajankoulutuslaitoksen lukuvuoden 1997-8 Evaluaation teoria ja menetelmät kurssista ja siihen liittyneestä yliopistopedagogisesta kokeilusta jää yhtä kaikki selkeä **epäonnistuminen**. Tulokset eivät missään tapauksessa vastanneet uhrattua työmäärää, vaikka ajateltaisiinkin toiveikkaasti, että viimeisillä kerroilla jopa puolella porukasta (ja pitkin matkaa ehkä

neljäosalla) tapahtui poikkeuksellisen syvää ja vaikutuksiltaan merkittävää oppimista. Liian suurella osalla tällaista ei tapahtunut.

Joitakin *kehittämisajatuksia* on mainittu *liitteessä 5*. Koordinaattoriuden ja orientoinnin parantamisesta voisi olla jotakin apua. Toisaalta esimerkiksi ylemmän kurssin opiskelijoiden käyttö koordinaattoreina ei olisi TOKL:ssa mahdollista ilman syvällisiä opetussuunnitelmallisia muutoksia. On myös kyseenalaista, poistaisivatko pienet parannukset hiukkaakaan sitä **perusjännitettä**, joka kurssin aikana tuli selvästi esille: yhtäällä ovat hienot visiot, aidot yliopistolliset oppimistavoitteet ja uusi pedagogiikka, toisaalla mieletön aikapaine (jotkut ryhmät saattoivat kokoontua kello 20:n jälkeen illalla), opetussuunnitelman tiukka kurssimaisuus, ajoittain jengiytymistä hipova sosiaalisuus ja osan muista opinnoista selvä koulumaisuus, eikä näin mittavan ristiriidan käsittelemiseen löytynyt keinoja.

No voisiko sitten ajatella, että kunhan ideat vähän kypsyisivät *ensi* vuodeksi, niin sitten alkaisi sujua paremmin? **Ei voisi**. Edellä selostettu kokeilu oli itse asiassa järjestyksessä *toinen* samanlainen. Alussa kuvattu 'uusi idea' syntyi jo loppukesällä 1996 ja pantiin käytäntöön lukuvuoden 1996-7 Evaluaation teoria ja menetelmät kurssilla. Siltä kurssilta kerätty yksityiskohtainen opiskelijapalaute (myös koordinaattoreilta erikseen) osoitti joitakin selviä ongelmia ja puutteita, joita pyrittiin korjaamaan lukuvuoden 1997-8 kurssilla; esimerkiksi teemaryhmät pienemmiksi, ryhmätöiden käynnistymisen varhentaminen, joidenkin luentokertojen käyttäminen ryhmien kokoontumisiin, harjoitustyöohjeet paperille, orientoinnin vahvistaminen. Silti kokonaistulos harjoitustöiden ja opiskelijoiden ja opettajan kokemusten perusteella *ei* ollut tänä vuonna yhtään edellistä parempi, pikemmin päinvastoin. *Viime vuonna* luonnehdin lopullista "saldoa" seuraavaan tapaan:

"Kokeilemani tyyppinen työskentely näyttäisi sopivan noin *kolmasosalle* TOKLin kolmoskurssin opiskelijoista *paremmin* kuin mikään muunlainen työskentely. He pääsevät siinä ikäänkuin "lentoon". Liekö tämä porukka niitä "muutosagentteja"? Noin kolmasosalle uusi tapa sopii varsin hyvin, kunhan koordinaattori onnistuu tehtävässään eikä ole liikaa muita töitä. Viimeisen kolmasosan kohdalla itseohjautuvuusvalmiudet ja vastuuntunto näyttäisivät olevan niin puutteellisia, että voisi suositella siirtymistä *opistotasoiseen* koulutukseen. Vakavasti puhuen tässä on selkeä pedagogisen kehittämisen paikka."

Tänä vuonna "ensimmäinen kolmasosa" vaikuttaisi olleen vain *neljä*sosa, "keskiryhmä" ei ollut ainakaan aikaisempaa laajempi, ja "viimeistä kolmasosaa" ilmeisesti kasvatti mm. "kurssin hengen" (en tiedä, *kuka* se mahtoi olla) kääntyminen jossakin vaiheessa opettajaa vastaan, kuten yhdessä ryhmän 8 toteuttamista kyselyistä mainittiin; moni ilmeisesti ei *käyttänyt* niitäkään valmiuksia, joita hänellä yksilönä olisi ollut.

Sinänsä puhe OC7 kurssin kehittämisestä on tietysti turhaa, koska (kuten liitteessä 5 mainittiin), **tätä kurssia ei enää jatkossa ole**. OKL:n koulutusohjelmatyöryhmä (tms.) näkyy yhdistäneen osan siitä OC1 Oppimisen ja opetuksen teoria -kurssiin (päättös lienee tehty jo kesällä 1997, joten arvoisa lukija lopettakoon spekulaationsa alkuunsa).

Kurssin suoritusten arviointi perustuu lähes kokonaan harjoitustöihin (lisäksi pienimuotoisia koti- ym. tehtäviä). Harjoitustyöt tehdään pitkälti **itseohjautuvasti teemaryhmissä**, jotka organisoituvat ja kokoontuvat opiskelijakoordinaattoreiden johdolla. Harjoitustyö muodostuu **tiivistä kirjallisesta osasta** (ehkä n. 10 liuskaa), sekä sen pohjalte rakentuvasta **realistisesta opetustuokiosta** (n. ½ tuntia + palautekeskustelua). Ne arvostellaan kokonaisuutena. *Kirjallisen* osan tulee olla valmis *ennen Joulua*. Siitä tehdään opetustuokioon mennessä 1-2 liuskan "julkaistava" *tiivistelmä*, joka kopioidaan ja jaetaan kaikille ryhmille opetustuokion yhteydessä. *Opetustuokit* toteutetaan tammi-helmikuussa (todennäköisesti 4-5 kolmoistuntia luentosalissa). Ne merkitään lukujärjestykseenne ja niissä on *läsnäolopakko*.

Harjoitustyön on tarkoitus olla pikemmin **perusteltu ohjeisto opettajalle** kuin tutkielma; juuri sitä käytännön evaluaatio-osaamista, jota useimmat teistä ovat tältä kurssilta odottaneet. Ryhmän tehtävänä on etsiä aiheestaan jotakin *todella sanomisen ja toisille opettamisen arvoista* pitäen silmällä mm. (1) yleisiä ajatuksia siitä, mistä evaluaatiossa nykyään on kyse, (2) niitä konkreettisia tilanteita, joissa opettaja todennäköisesti kohtaa ko. evaluaatiota, (3) mitä ko. evaluaatiosta on viime aikoina perustellusti ajateltu (myös "virallinen" puoli), sekä (4) luotettavuuskysymyksiä (epäluotettavuuden ja muiden "sudenkuoppien" välttämistä ko. arvioinnissa). Teistä täytyy siis tavallaan ensin tulla selvittelemänne alueen evaluaation *asiantuntijoita*! Aiheen täytyy olla kokonaisuudessaan "hanskassa", mutta keskittyminen poikkeuksellisen mielenkiintoisiin erityiskysymyksiinkin on kohtuullisessa määrin sallittua. Olen **aikaisemmin** ohjeistanut evaluaation harjoitustöitä mm. seuraavasti: "*Mietitte ja otatte (kirjallisuudesta) selvää, mitä siihen kuuluu, mitä se edellyttää ja miten se käytännössä toteutetaan. Laaditte tiiviin kirjallisen selostuksen, jossa on mm. aiheen hahmotus (käsitekartan avulla?), konkreettiset ohjeet arvioinnin suorittamiseksi (neuvoineen, vihjeineen ja varauksineen), sekä valmistaudutte opettamaan ko. arviointia aloittelevalle opettajalle*".

Harjoitusryhmiä tulee 9-10. Niistä täytyy tulla **suunnilleen yhtä suuria** (ehdoton alaraja 5, ehdoton yläraja 8). Koordinaattorit saavat päättää ryhmiin kirjoittautumisesta.

Koordinaattorin tehtävänä on pitää yhteyttä ohjaajaan ja koordinoida ryhmän toimintaa. Keskeinen *käytännöllinen* velvollisuus on ryhmän kokoontumisajoista ja paikoista sopiminen sekä ryhmän omista kokoontumisista että niissä kokoontumisista, joissa ohjaaja on paikalla. *Korvaukseksi* ryhmän koordinoija vapautetaan ryhmän harjoitustyön konkreettisesta valmistamisesta, siis materiaalin hausta, kirjoittamisesta jne.. Harjoitustyön rakentumisesta ja suunnittelusta ja muusta sen tapaisesta hän luonnollisesti kantaa osaltaan vastuuta. Koordinaattorilla **ei** ole velvollisuutta "vetää" ryhmää, eikä hänen tehtävänsä ole neuvoa toisille (aikuisille) kädestä pitäen, mitä pitää tehdä. **Jokainen ryhmän jäsen on vastuussa omasta osallistumisestaan; samoin siitä, että luennoilla rakennellut orientaatiot pysyvät kohtuullisesti työskentelyssä mukana.** Osallistumattomuus, sitoutumattomuus tai asiaton häiriköinti johtaa ryhmästä poissulkemiseen (valvontakeinoista lisää myöhemmin). Mihin tahansa ryhmään kuuluminen on *oikeus*, koska se on ainoa mahdollisuus saada harjoitustyö tehdyksi ja evaluaatiokurssi suoritetuksi.

Opetustuokiosta voidaan keskustella lisää myöhemmin, ainakin koordinaattorien kanssa. Ryhmiä arvioidaan pitkälti sen mukaan, *kuinka olennaisia asioita ja miten hyvin ja järkevästi pystytte opettamaan toisille lyhyesti*. Ryhmä vastaa siitä, että pysytään aikaraamissa ja että tilanne on kuulijoille todellinen oppimistilanne. Kaikki se, mitä jälkeenkin päin havaitsette kurssilaistenne teidän aiheenne evaluaatiota koskevassa osaamisessa, kuuluu palautteeseen. Jos siis joku teistä vaikka valmistuttuaan "jää kiinni" X:n Y-arviointia koskevasta osaamattomuudesta, se on vakava huomautus X:n Y-arviointia selvittelleelle ryhmälle (edellyttäen tietysti, että kiinni jäänyt ei ollut itse poissa kun asiaa opetettiin). Tätä voisi *ennakoida* siten, että kukin ryhmä miettii myös *opettamiensa asioiden oppimisen evaluointia*!

Ryhvät saavat sopia **työnjaostaan** varsin vapaasti, ja koordinaattorilla on valta *delegoida* tehtäviä. Joku ryhmässä voisi esim. tarkistaa, mitkä kohdat *muissa* opinnoissa voisivat olla aiheen kannalta relevantteja (kurssit, muistiinpanot, kirjat). Joku suorittakoon ainakin jonkinlaisen *kirjallisuushaun* vähintäänkin Volterista. Jollekin ryhmässä voisi soveltua hyvin ryhmän omista kokoontumisista *raportoiminen* sähköpostitse ohjaajalle. Jotkut ryhmässä voisivat huolehtia siitä, että *ainakin Åhlbergin kirjan potentiaalinen anti* on täysipainoisesti ryhmän käytössä (tämänkin asian käytännön toteutus jää ryhmän harkittavaksi, mutta jokaisen ryhmän tulee jossakin vaiheessa raportoida siitä ohjaajalle).

Arvostelin harjoitustyöt *kokonaisuutena*, siis sekä kirjallisena työnä että opetustuokiona. Noteerasin erittäin mielelläni, jos kirjallisen työn puutteita oli korjattu opetustuokioon mennessä. Kuten sanoin, pidin yleisten “opettavuusnäkökohtien” lisäksi silmällä mm. sisällöllistä syvyyttä, kattavuutta ja osuvuutta, työn ilmentämää asiantuntijuuden astetta, mahdollisten ohjeiden huomioon ottamista jne. – siis sen tapaisia laadun aspektoja, joita teidän olisi ehkä ollut vaikea arvioida. Omien arveluideni lisäksi perehdyin syvällisesti täyttämiinne *arviointilomakkeisiin*. Olen selostanut niiden plussia ja miinuksia kunkin työn kohdalla. Arviointilomakkeista ei kuitenkaan voinut laskea suoraan kunkin työn arvosanaa seuraavista syistä: (1) Ensimmäisen purkuistunnon töitä arvioitiin merkittävästi eri pohjalta kuin seuraavien kahden. (2) Noin kolmasosa arvioijista näytti kieltäytyvän loppuun asti *itsearviointin* harjoittelusta, eli töiden laadun peilaamisesta oman oppimisen kautta (mikä *ei* olisi ollut sama asia kuin numeron antaminen itselleen, kuten ryhmä 8 työssään väitti). Tämä näkyi arvosanaehdotuksiin liitetystä perusteluista (jotka sinänsä olivat *paikoitellen* äärimmäisen teräviä ja informatiivisia ja siksi käytettävissä tässäkin yhteydessä aika laajasti, tosin hieman eri tavoin kuin ajattelin).

R1 Oppilaiden oppimisen ja kehityksen arviointi (nimet poistettu). Arvosana **1½**. Esitystä *kehuttiin* (arviointilomakkeissa) mm. käytännöllisyydestä, miellyttävyydestä, esittäjien innostuneisuudesta, joistakin esimerkeistä (mm. SOLO-taksonomian käyttö) ja selkeistä kalvoista, *moitittiin* mm. “punaisen langan” ja eri arviointikeinojen vertailun puuttumisesta, liiallisesta tuttuudesta, oppilaiden itsearviointi-informaation, opettajan ohjeiden ja oppilaiden kehityksen arviointiin liittyvän aineksen vähäisyydestä, teoreettisen perustan ohuudesta sekä aluksi jäykästä esitystavasta. “*Tiedollinen pohja*” (kirjallinen osuus) pintapuolinen ja kattavuudeltaan kovasti puutteellinen, eikä parantunut paljoa esitykseen mennessä. Ei juurikaan huomioitu alkuperäisiä ohjeita. Paljolti toistettu sellaista, minkä kuulijat jo tietävät ennestään. Ei ajateltu, *mitä* oppilaiden pitäisi oppia (vrt. yleiset opetussuunnitelman perusteet ja esim. R2:n maininta siitä, että oppiaineitakin on jo peräti 31 kpl) ja *miten* (esim. syvä- vs. pintataso) ja mitä niin ollen opettaja joutuu joka tapauksessa arvioimaan (ja mistä ei voi luistaa esim. vain viittaamalla “konstruktivismiin”).

R2 “Peruskoulun vertaillavuuden kehittäminen” (nimet poistettu). Arvosana **2½**. Esitystä *kehuttiin* (arviointilomakkeissa) mm. ajatuksia herättävyydestä, runsaasta uudesta informaatiosta, perehtyneisyydestä ja aiheen hallinnasta, selkeästä kokonaisuudesta, vaativuudesta, keskustelun viriämisestä, *moitittiin* mm. elävyyden puutteesta (“kuivuudesta”), “teoreettisuudesta”, oman kriittisen arvioinnin vähäisyydestä, problemaattisesta kytkennästä evaluaatio-osaamisen paranemiseen, liian täysistä kalvoista ja pituudesta. “*Tiedollinen pohja*” (kirjallinen osuus) aivan kohtuullinen ja tavoitteen- ja tarkoituksenmukainen, voi huoletta puhua todellisesta asiantuntemuksesta, joka myös näkyi esityksessä. Standardointihankkeiden *merkityksen* (opettajalle) pohtimista olisi ehkä kaivannut lisää (olisi auttanut kontekstoimaan paremmin esitystäkin esim. suhteessa edeltävän R1:n ajatuksiin). Liian “kiltti” ote?

R3 Oppimateriaalin arviointi (nimet poistettu). Arvosana **2**. Esitystä *kehuttiin* (arviointilomakkeissa) mm. ohjeiden tiivistelmästä, yrityksestä aktivoida kuulijoita tehtävällä, joidenkin kytkentöjen tekemisestä edeltäviin esityksiin ja “tietoverkko-osuudesta”, *moitittiin* mm. suppeudesta (keskittymisestä pelkästään oppikirjoihin), teoreettisesta ohuudesta, eri osuuksien epätasaisuudesta, liiallisesta tuttuudesta, ryhmän oman pohdinnan vähäisyydestä, ryhmätehtävän toteutuksesta. “*Tiedollinen pohja*” (kirjallinen osuus) kohtuullinen, lopussa hyviä konkreettisia ohjeita. Kattavuus suhteessa aiheeseen kuitenkin heikko (vaikka rajausta koetettiin perustella), asiantuntemus ohuehko, ja iso osa lähteistä kovin vanhoja (vaikka esityksessä korostettiin ajan ja tiedon muuttumista).

R4 Opettajan (itse)arviointi (nimet poistettu). Arvosana **1½**. Esitystä *kehuttiin* (arviointilomakkeissa) mm. “videoviihteestä”, joidenkin oudompien arviointimenetelmien mainitsemisesta, opetusvälineiden monipuolisesta käytöstä ja vuorovaikutteisuudesta, *moitittiin* mm. asioiden liiallisesta tuttuudesta, syvällisyyden puutteesta, merkityksettömyydestä evaluaatio-osaamiselle ja sekavuudesta. “*Tiedollinen pohja*” (kirjallinen osuus) sekavahko ja epäyhtenäinen. Aihe ei näytä olevan hallussa. Suotta kerrottu yleisiä juttuja evaluaatiosta (joissa ei hyödynnetty edes kursilla jaettua materiaalia); onneksi näitä karsittiin esityksestä! Kovin vähän opetusta varsinaiseen *opettajan* itsearviointiin. Esitykseen oli kuitenkin valmistauduttu hyvin ja osattiin kysellä kuulijoiden vaikutelmia yms.

R5 Koulun arviointi (nimet poistettu). Arvosana **2½**. Esitystä *kehuttiin* (arviointilomakkeissa) mm. kattavuudesta ja perusteellisuudesta, informatiivisuudesta, uuden lain huomioimisesta, tiivistelmästä ja lähdekirjallisuudesta, arvioinnin historian ja kansainvälisten trendien selostamisesta, pienen gallupin liittämistä mukaan, *moitittiin* mm. liian runsaasta asiasta, liiallisesta pituudesta, joistakin kalvoista ja “itsestänselvyyksistä”, aiheen perustelemattomuudesta alussa sekä keskustelun ja koulun (itse)arvioinnin *opettamisen* vähäisyydestä. “*Tiedollinen pohja*” (kirjallinen osuus) erinomainen: tasokasta ja tuoretta tietoa niin tekstissä kuin lähteissä ja linkeissäkin.

“Opettavuudessa” ehkä puutteita? Samoin kriittisyydessä? Ehkä olisi myös kaivannut kytkentää esim. evaluaation lähestymistapoihin tms. Erityinen kiitos koordinaattoreille systemaattisesta ja perusteellisesta ryhmän kokoontumisten raportoinnista!

R6 Opetussuunnitelman evaluaatio (nimet poistettu). Arvosana 1½. Esitystä *kehuttiin* (arviointilomakkeissa) mm. autenttisten “ops:ien/esitteiden” näkemisestä, yhteyksistä R5:n työhön, joidenkin uusien ops-menetelmien esittelystä, “uutuuspotentiaalista”, monipuolisuudesta, vuorovaikutuksellisuudesta ja viimeisestä osuudesta, *moitittiin* mm. fokuoitetuudesta nimenomaan opetussuunnitelmaan ja sen arviointiin, uutuuspotentiaalin aktuaalistumattomuudesta, teorian ja käytännön liian irrallisuudesta, “kentän äänen” puuttumisesta, päällekkäisyydestä R5:n kanssa, liian niukasta resurssoinnista ryhmätehtävään ja esityksen pituudesta. “*Tiedollinen pohja*” (kirjallinen osuus) pinta- ja yksipuolinen, vanhoja malleja ja uusia periaatteita sekaisin, osa huomioista tyystin irrelevanttia OPS:n evaluaation kannalta, ei konkreettisia ohjeita eikä ymmärrystä siitä, miksi/missä tilanteissa *opettaja* joutuu arvioimaan ops:aa. Ilmeisesti ryhmä kärsi mukaan ilmoittautuneiden poisjäännistä ---> pienuudestaan?

R7 Opettajankoulutuksen evaluointi (nimet poistettu). Arvosana 1+. Esitystä *kehuttiin* (arviointilomakkeissa) mm. keskustelusta käsittelystä, rakentavasta etenemisestä, alkupohjustuksesta, ajoittaisesta kriittisyydestä, pienen kyselyn selostamisesta, keskustelun heräämisestä, aiheen mielenkiintoisuudesta (“luonnollisesti”), *moitittiin* mm. epäinformatiivisuudesta, tavoitteettomuudesta, arvostelun ja arvioinnin sekoittamisesta, otsikkoa vastaamattomuudesta, opettajankoulutuksen evaluoinnin *opettamattomuudesta*, “turkukeksisyydestä”, TOKLin monien toteutuneiden arviointien hyödyntämättömyydestä, opettajankoulutuksen virallisen arvioinnin selostamattomuudesta, enintään ½-villaisen kyselyn mukaan ottamisesta, liian pitkälle menevistä johtopäätöksistä, yliopistollisuuden huomioimattomuudesta, teoriattomuudesta, ajattelemattomuudesta, keskustelun hedelmättömyydestä, valmistelemattomuudesta, osalla ryhmästä välinpitämättömyydestä. “*Tiedollinen pohja*” (kirjallinen osuus) tarpeettoman yleisluontoinen ja silti yksipuolinen. Ongelmia harjoitustyön idean tajuamisessa ja konkretisoimisessa? Keskitytty vain TOKLiin ja vain opetukseen. Ei hyödynnetty esim. yliopiston arviointiprojektin kehittämiä arvioinnin dimensioita, vaan yritetty saada opettajankoulutuksen laatua selville kyselemällä 2.-kurssilaisilta! Ei juurikaan huomioitu ohjeita ja runsasta materiaalia. Sinänsä tarpeellinen historiallinen katsaus ei kytkeydy erityisesti *evaluointiin*.

R8 Tämän evaluaatiokurssin arviointi (nimet poistettu). Arvosana 3-. Esitystä *kehuttiin* (arviointilomakkeissa) mm. aiheen valinnasta ja käsittelyn kattavuudesta, poikkeuksellisesta syvällisyydestä, (itse)kriittisyydestä, informatiivisuudesta, selkeydestä, monipuolisuudesta, koko kurssin lähtökohtien/tavoitteiden selkenemisestä (“vasta nyt, liian myöhään”), evaluaation vaativuuden tajuamisesta, rohkeudesta, keskustelusta, motivoimisesta alkutiivistelmien luotuttamisella ja suoranaisen ajatusmylläksen käynnistämisestä, *moitittiin* mm. toteutuksen sekavuudesta, rungon puuttumisesta, kliseisistä työkaluista evaluaatioon, kurssin arvioinnin teorian vähäisyydestä, väli- ja loppukyselyjen luotettavuustarkastelujen puuttumisesta, keskustelun yksipuolisesta painottumisesta luentojen kritisointiin ja varsinaisten evaluointitaitojen kartuttamattomuudesta. “*Tiedollinen pohja*” (kirjallinen osuus) enimmäkseen kunnossa. Ehkä voisi miettiä hieman *yleisempienkin* kurssi-evaluointitaitojen karttumista? Kyselyjen luotettavuusasiat eivät kenties aivan selviä (tilanne, eri suuntaiset asteikot jne.), samoin jotkut tulokset vaikuttavat perusteettomilta. Kriittikittömyyttä Heikkilän evaluaatiotietämystä kohtaan? Jakso 1.4., “opiskelijoiden tarpeet ja odotukset”, oudon tendenssimäinen ja poleeminen opiskelijoiden autenttisiin kyselyvastauksiin verrattuna. Myös yhteenvedossa ja tiivistelmässä toistetaan joitakin perusteltavuudeltaan kyseenalaisia “ylitulintoja”.

R9 Kasvatustieteellisen tutkimuksen arviointi (nimet poistettu). Arvosana 2. Esitystä *kehuttiin* (arviointilomakkeissa) mm. asiapainotteisuudesta, konkretisoimisesta, teorian ja käytännön yhdistymisestä, tulevaisuuden visioinnista, tutkimuksen etiikkaan liittyvistä pohdinnoista, luotettavuuskysymyksien käsittelystä, hyödyllisyydestä gradun kannalta, selkeydestä, kattavuudesta, ytimekkyydestä, hyvistä kyseenalaistuksista, *moitittiin* mm. liiallisesta tuttuudesta muiden opintojen pohjalta, kapea-alaisuudesta, yhden esimerkkitutkimuksen käsittelyn seuraamisen raskaudesta, pinnallisuudesta, kokonaisuuden hahmottumattomuudesta, hajanaisuudesta, vähäisestä keskusteluvuudesta ja opettavuudesta, opettajaksi opiskelevan tilanteeseen kontekstioimattomuudesta, omien ajatusten vähäisyydestä ja “virkamiesmäisyydestä”. “*Tiedollinen pohja*” (kirjallinen osuus) muuten kohtuullinen, mutta ei juurikaan ohjeita arviointiin eikä systemaattista rakentamista. Objektiiivisesti vaikea aihe opiskelijoille?

Tällaisia tiivistyksiä syntyi alustavien muistiinpanojen, harjoitustöiden uuden lukemisen ja aikaisemmin kertaalleen läpikäytyjen arviointilomakkeiden perusteellisen tutkailun kautta runsaassa kahdeksassa (8) tunnissa 24.2.1998. Arvosanat voivat olla hieman yläkantissa; “todellisessa työelämässä” osa projekteista olisi varmaan hylätty. Toisaalta tähtäsin kyllä realistiseen tuotosarviointiin, en esim. “tehdystä työstä” palkitsemiseen tms.

HARJOITUSTÖIDEN ARVIOINTILOMAKE 1/3

Tämän evaluaatiokurssin arviointi painottuu harjoitustöihin ja niille rakentuviin realistisiin opetustuokioihin. Ryhmiä on (ohjepaperissa) sovittu arvioitavan *“pitkälti sen mukaan, kuinka olennaisia asioita ja miten hyvin ja järkevästi pystytte opettamaan toisille lyhyesti”*.

Tehtävänäsi on nyt arvioida, **kuinka paljon kunkin ryhmän esitys on parantanut todellista ko. alueeseen liittyvää evaluaatio-osaamistasi**. Arviointi tapahtuu ehdottamalla ryhmän työlle arvosanaa (1-3, plussan tarkkuudella) ja perustelemalla sitä lyhyesti.

OMAN RYHMÄN TYÖSTÄ EI ESITETÄ ARVIOINTIA!

R1 Oppilaiden oppimisen ja kehityksen arviointi

Arvosanaehdotus: _____

Lyhyt perustelu:

R2 “Peruskoulun vertailtavuuden kehittäminen” (huom. työn luonne toisenlainen)

Arvosanaehdotus: _____

Lyhyt perustelu:

R3 Oppimateriaalin arviointi

Arvosanaehdotus: _____

Lyhyt perustelu:

Vastaajan nimi: _____

Opintokirjan numero tai henkilötunnus: _____

Ryhmän 8 KYSELYLOMAKE Markku Huttuselle (palautettu 22.1.1998)

Mitä olet oppinut kurssista?

Väärinkäsitysten välttämiseksi todettakoon, että olen 12 yliopisto-opettajavuoteni aikana oppinut mielettömän paljon valtavan monesta kurssista.

Tästä evaluaatiokurssista olen oppinut, että *vastavirtaan* voi ja kannattaa ("niiden muutamien takia") edelleen uida - että kannattaa toteuttaa kutsumustaan yliopisto-opettajana. Valtavirta, joka mm. lähenee pikemmin median kuin tieteellisen toiminnan logiikkaa ja asettaa miellyttämisen ja egobodauksen vaikeisiin asioihin syventymisen edelle, kuitenkin voimistuu kaiken aikaa.

Sisällöllisesti minulle on selkiytynyt huomattavasti evaluoivuuden ymmärtäminen ajattelun kvaliteetiksi ja tiivis kytkentä kriittisyyteen. Se hämmästyttää minua toistuvasti. Niinikään olen tajunnut, että "evaluaation teoriaa ja menetelmiä" ei todellakaan voi (eikä saisi yrittääkään) hallita *pinta*oppimisen tasolla, vaan oman evaluoivan ajattelun syttyminen on välttämätöntä.

Valitettavasti olen oppinut kurssilta myös, että TOKL:ssa/tällä kurssilla ei voi laskea sen varaan, että annetut tehtävät tehdään, jaetut paperit luetaan, laadittuja ohjeita yritetään noudattaa ja yhteisissä tapaamisissa ollaan läsnä, mitä tähän asti olen pitänyt yliopisto-opiskelun itsestäänselvinä periaatteina ja minkä tahansa opetuksen onnistumisen välttämättöminä ehtoina.

Niinikään olen oppinut, että ("virallisesti") itseohjautuvien muutosagenttien kanssa työskennellessä ei voikaan lähteä siitä, että edes enemmistö porukasta sellaisia olisi. Puhe itseohjautuvuudesta ja muutosagenttiudesta ehkä tulisikin ymmärtää pikemmin ideologiseksi julistukseksi tms., jota ei saa epäillä *eikä* asettaa testiin todellisuuden kanssa (vrt. Hegel: "sen pahempi sille todellisuudelle").

Onnistumiset?

Joissakin opiskelijoissa on käynnistynyt ja/tai kehittynyt "itsenäinen evaluoiva ajattelu" (joka liittyy tiiviisti kriittisyyteen ja jonka vaativuutta kuvaa mm. se, että evaluaatio esitetään Bloomin kognitiivisen alueen tavoitetaksonomiassa *korkeimpana* ajattelun muotona, joka edellyttää mm. ymmärtämistä, analyysia ja synteisiä), mitä pidin kurssin keskeisenä "formaalisena" tavoitteena. Näiden opiskelijoiden osalta uskallan luottaa, että he aikanaan omassa työssään uusia tilanteita kohdatessaan pystyvät itse haalimaan evaluoivuutensa ympärille tarvittavaa osaamista ja menetelmiä.

Monet erittäin jännitteiset tilanteet luennoilla (ja esim. 22.1. purkuistunnossa) kääntyivät kuitenkin kurssin tavoitteiden kannalta relevantiksi keskusteluksi ja argumentoinniksi. (Eri asia on sitten, että osa porukasta ei ilmeisesti lähtenyt niihinkään mukaan omilla aivoillaan relevantisti.)

Katson tähän kurssiin liittyneen yliopistopedagogisen kokeiluni *epä*onnistuneen kokonaisuutena, mutta tämän tapahtuneen hyvinkin *hedelmällisesti*. Kokeilu perustui huippunykyäikäisille ajatuksille opetuksesta ja oppimisesta (konstruktivismi, itseohjautuvuus jne.). Epäonnistuminen - joka tietysti saattoi johtua toteutuksestakin - kenties kertoo jotakin noiden tausta-ajatusten laadusta. "Teoriassa" *voi* todellakin olla vikaa, jos sen mukainen toiminta johtaa selvästi epäonnistumisiin, ja tämäntapaisen asian havaitsemista voitaisiin tosiaankin pitää melkomoisena *onnistumisena*! Pidetäänhän monia "uuden pedagogiikan" painotuksia joissakin tutkijapiireissä jo ilmeisinä ylilyönteinä (ks. esim. Johan von Wrightin 1996 kritiikki avoimen aikuiskoulutuksen humanistisesta itseohjautuvuushuumasta ja Ari Kivelän 1997 tarkastelu konstruktivismista eräänlaisena modernisoituna Fichteläisyytenä, josta ei periaatteessakaan seuraa mitään elinvoimaista pedagogiikkaa tai didaktiikkaa).

Pettymykset?

Näiden luettelemiseen menisi useampikin sivu, mutta koetan poimia jotakin keskeistä. (Voi olla, että toisenlaisessa ajatuksellisessa tilanteessa nostaisin esille hyvinkin toisenlaisia ongelmia.)

Merkittävän monessa opiskelijassa **ei** käynnistynyt ja/tai merkittävästi kehittynyt "itsenäinen evaluoiva ajattelu", mitä pidin kurssin keskeisenä formaalisena tavoitteena. (Oletan seuraavan ongelman johtuvan pitkälti tästä, mutta koska en voi olla varma kytkennästä, esitän sen erillisenä huomiona.)

Harjoituksissa, joiden ajattelimme peilaavan koko tämän kurssin onnistuneisuutta, ei muutamaa poikkeusta lukuunottamatta päästy sellaiseen tietyn alueen evaluaatiota koskevaan asiantuntemukseen, jonka pohjalta olisi varsinaisesti kannattanut opettaa toisia. Useimmissa töissä on erittäin paljon sisällöllisiä, metodisia ja muita ongelmia. Niiden tiedollinen taso ei vastaa edes tavallisia yliopistossa, vaikkapa kasvatustieteiden laitoksella, tehtäviä yksilö- tai paritöitä. Viime vuonna "iloisia poikkeuksia" oli selvästi enemmän, vaikka tänä vuonna oli toisissaan yritetty oppia aikaisemmista virheistä.

Hämmästyttävän monelta näytti puuttuvan halu ja/tai kyky vastuullisuuteen omasta oppimisesta. Vapautus esim. kirjojen tenttimisestä kyllä otettiin ilolla vastaan, mutta moni väisti siihen kuuluvan vastuun sujuvasti. Vastuuttomuus näkyi abstraktisti oman evaluaatioajattelun aktivoitumattomuutena ja konkreettisesti esim. kurssilla jaettuun materiaaliin perehtymättömyytenä, väli- ja kotitehtäviin paneutumattomuutena, annettujen ohjeiden noudattamattomuutena ja läsnäolemattomuutena. Ajoittain tuntui siltä, että pyrittiin ikäänkuin yhdistämään peruskoulun vastuuttomuus akateemiseen vapauteen!

Puhe itseohjautuvuudesta, muutosagenttiudesta jne. on valitettavan monen kohdalla perusteetonta; sitä "*ei pidä ottaa henkilökohtaisesti*", vaikka koulutukseenne rakentuukin sen varaan. Ihmisyksilöstähän ei tule itseohjautuva sillä, että hänen oletetaan, sanotaan tai toivotaan sellainen olevan.

Kehittämisajatukset?

Tämän kurssin kohdalla on ehkä turha puhua kehittämisestä, koska **tätä kurssia ei enää jatkossa ole**. OKL:n koulutusohjelmatyöryhmä (tms.) näkyy yhdistäneen osan siitä OC1 Oppimisen ja opetuksen teoria - kurssiin. Olen periaatteessa samaa mieltä siitä, että *erillinen* evaluaatiomoduli oli omituinen. OC1 - kurssiin yhdistämisen mielekkyyteen en ota kantaa, koska en tunne asiaa paremmin.

Jos tämä kurssi vielä järjestettäisiin, niin esimerkiksi seuraavanlaisia parannuksia mieltäisin: (a) Opiskelijakoordinaattoreiden varhaisempi valinta (jos mahdollista) ja jonkinmoinen koulutus. Vaihtoehtoisesti voisi ajatella koordinaattoriuden kierrättämistä ryhmässä ja suhteellisen täsmällisiä aihe- tai teemakohtaisia ohjeita esim. keskeisine lähteineen jne. (mikä tosin rikkoisi kokeilun itseohjautuvuuspainotuksen). Joka tapauksessa koin, että koordinaattorit joutuivat töihin liian kylmiltään. (b) Alusta lähtien täytyisi tehdä vielä selvemäksi, että nyt jokaisen on saatava kriittinen ote omasta evaluaatioajattelustaan ja -osaamisestaan. En tosin keksi, miten tätä voisi vielä selvemmin korostaa. Ajattelun "tason korotustahan" ei voi antaa kenellekään ulkoapäin. (c) Järjestäisin opetustuokioiden *jälkeen* tentin tms., jossa selvitettäisiin, kuinka hyvin kukakin todella osaa eri ryhmien opettamia asioita (ja niitä asioita, joita ryhmien olisi *pitänyt* opettaa). Harjoitustöiden ohjeisiin laittamani velvoite "miettiä opettamiensa asioiden oppimisen evaluointia" ei näköjään riittänyt. (d) Viitaten moniin pettymyksiin ehkä harkitsisin vakavasti palaamista perinteiseen luentokurssiin tentteineen jne., eli luopuisin suuresta osasta siitä, mitä muutaman viime vuoden aikana katson oppineeni.